

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom: „KOROŠKI SLOVENEK“.
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Koroški Slovenc, uredništvo, Klagenfurt, Viktringerring 26

**List za politiko,
gospodarstvo in prosveto**

Izhaja vsako sredo. Posamezna štev. 10 Rpf

Stane četrletno: RM 1.—; celoletno: RM 4.—
Za Jugoslavijo
četrletno: Din. 25.—; celoletno: Din. 100.—

V objemu matere-zemlje!

Iz pisem in pritrtil, ki jih sprejemamo v zadnjih tednih, posnemamo, da naši prijatelji in bralci dobro vedo, zakaj nam gre pri uvodnikih zadnjih števk. Glasno smo zavpili v svet, da nas narodnostna načela narodnega socializma v našem stremjenju po samoohranitvi in po ohranjanju narodne samobiti koroških Slovencev povsem potrjujejo. Razgrnili smo pred seboj našo veliko dobo, ki je v doslednem razvoju našega stoletja dospela do naroda kot one sile, ki naj urejuje kulturno in gospodarsko, družbeno in politično življenje. Poudarili smo našo kulturno pripadnost k jugoslovanski narodni družini in si zaprilegli, da hočemo biti vsikdar zelena vejica narodnega debela. Iz naše tisočletne zgodovine smo razbrali odlično vlogo, katero je igrala in jo še ima tudi za naše narodno življenje Cerkev, in Cerkev zato obljubili zvestobo za njeno zvestobo. In danes hočemo prostodušno zapisati in razgrniti: Naš rod je v objemu matere-zemlje, čuva nas veličastno materinstvo žive narave.

Kako pičila je človeška veda o zemlji in njeni skrivnosti. Naravoslovci nam razlagajo njen zakon težnosti, po katerem je vse otipljivo z nevidnimi vezmi zvezano z zemljo. Zgodovinarji sledijo postankom človeške kulture v dobo, ko se je prvi človek ustalil na svojem svetu. Kemija pravi, da so v zemlji sproščene vse snovi, iz katerih so živa bitja in mrtvi predmeti. Družboslovci razlagajo, da rastejo liki rastlina nevidno tudi človek, družina in narod iz zemlje, iz kmeta, sinu zemlje, izvajajo razvoj vseh stanov in dostavljajo, da raste ves narod liki rastlina iz kmeta-korenine in usiha, čim omrtvi ta življenjski živec. Cerkev končno posveti s svetlim žarkom v skrivnost žitja in bitja na tem svetu, kadar moli nad grobom pretresljivo prošnjo, naj vzame zemlja, kar je njenega, in Bog, kar je Njegovega.

Znamenit francoski pisatelj je dal besedo srcu. Zemljo je poduhovil z besedami: V vseh jezikih sveta je zemlja ženskega spola. Ona je prava mati narodov in ljudstev. Življenje sprejema in hrani rod, vsa ljubeznjiva nikdar ne odreka sinovom, ki prihajajo k njej s spoštovanjem, vsem daje z uprav materinsko ljubeznijo prostora in sonca, obleke in kruha, usmiljena je napram revežem, bolnikom in sirotam, čudovita umetnica je, kadar da kaliti travi in žitu, roži in drevju. Nema duhovnica je v tihih večerih, v vedrih jutrih in še v tisočih k nebu hitečih gorskih vrhovih. Ponosna in neizprosna ostaja nasproti nasilju, spekulaciji in golemu materializmu. Vsa internacionalna je vendar najbolj nacionalna, neizmerna je in silovita v tajni svojih znanjih in neznanjih sil, a vendar samo ponižna dekla svojega Gospodarja. — Nihče, ki dobro sledi duhovnosti velikega Francoza, temu slavošpevu materi-zemlji ne more odrekati resničnosti, ki je kot resnica boremu človeku z računajočim razumom nedosegljiva, ljudem s toplim, za vse lepo in blago navdušenim srcem pa le tiha slutnja nečesa velikega.

V naročju matere-zemlje vidimo tudi naše slovensko ljudstvo. Saj je naša koroška zemlja samo kos velike zemlje, ki je v stoletjih pred nami tako ljubosumno čuvala predvsem mala, borna ljudstva. Mislimo na Irce, Baske, Valonce, Slovake, Ukrajince in še mnoge druge. V našem narodu nas je največ kmetov. Naših delavcev v obrti in industriji se še drži prst naših njiv. Slovenski obraženec diši še po zemlji. Zemlja govori iz značaja našega ljudstva po dolinah. Kot njihova preprosta skopa gruda so v preproščini odmaknjeni Zilani, pestri in slikoviti grunt ob Dravi daje našim Rožanom dokaj prirodne inteligence in še porcijo lahkomiselnosti, raztegnjena in enolična nam rodi naše trezne, solidne Podjunčane, gorski svet pa ostaja s svojim ljudstvom vred rezek, nedostopen tehniki in civilizaciji, lep v soncu in mrzek v neurju. Naša zemlja sozveni v pojoči govorici Zilanov, v dokaj površnem „mafnju“ Rožanov in Dravcev, v solidnem „punanju“ Podjunčanov. Njen sozvoč se sliši iz pesmi in melo-

dije naših vasi, njena prst se drži tisočih običajev in navad. Ja, celo z naših obrazov odseva naša zemlja in dober opazovalec bo bral njene poteze iz veselega zilskega pogleda, iz živahnih rožanskih kretanj in iz solidnega, ravnega dejanja Podjunčanov.

V marsičem je tudi naše narodno žitje odraz zemlje, na kateri živimo. Človeku se včasih zdi, kot bi nas naša gruda ohranjala v nekakem otroštvu. V našem narodnem značaju se družita otrokova dobričina in preprosta naivnost, vedri optimizem in nekak trdovratnost, brezmejna odkritost s precejšnjo porcijo brezobzirnosti. Kakor kmetom nam je, ki vedo, da se nahajajo v zavetju velikih, nevidnih sil. Kakor kmetom se nam zdi, ki sledijo trenju in vrenju naravnih elementov in prilagujejo svoje delo in življenje naravnim zakonom. Tako silno čutimo objem matere-zemlje, da se nas čisto v narodnem življenju in delovanju lo-

teva celo že nekaj fatalizem, ko dostikrat prepuščamo svojo narodno bodočnost velikim silam izven našega območja, in se premalo zavedamo velike lastne dolžnosti do naroda.

Narod v objemu matere-zemlje! Tudi v našem narodnem žitju in bitju čutimo dih zemlje in sledimo sledovom njene črne prsti. Vemo, dobro vemo, s koliko skrbjo obdaja ta mati svoj rod in s koliko ljubosumnostjo ga varuje. Zato nas v tem varstvu ne skrbi bodočnost in naj si bi bila naša usoda še tako nemila. Dobri otroci svoje matere bomo z delom in ljubeznijo spoštovali njene zakone, ki so nam odraz višjih, nevidnih paragrafov. Prisluhnili ji bomo v zimi, ko nevidno snuje in pripravlja, in v poletju, ko sili v brstje, cvetenje in zorenje, da ob njej vedno spet doživljamo razodetje življenjskega paragrafa, ki pravi: Vsikdar živeti, delovati in umreti za svoje zvišene vzore!

r.

Narodnostni sporazum med Nemčijo in Čehoslovaško

Nemška in čehoslovaška vlada sta se sporazumeli, da v duhu vzajemnega sodelovanja zaščitita svoje narodne manjšine. Sporazum predvideva sledeče točke:

1. Obe vladi sta pripravljene, da sporazumno obravnavata vprašanja, ki se tičejo ohranitve, svobodnega razvoja in delovanja čehoslovaške manjšine v Nemčiji in nemške manjšine v Čehoslovaški.
2. Ustanovi se stalen čehoslovaško-nemški vladni odbor, ki bo s pogajanjem reševal vsa načelna in podrobna vprašanja, ki se tičejo narodnosti obeh manjšin in njihovih pripadnikov.
3. Ta vladni odbor sestoji iz štirih trajnih članov in sicer iz zastopnikov nemškega in čehoslovaškega zunanega in notranjega ministrstva. V slučaju potrebe se odbor dopolni z enakim številom zastopnikov vseh področij kakor tudi z zastopniki zgoraj omenjenih narodnih manjšin in strokovnjakov.
4. Predsednik vladnega odbora se med obema državama menjava, odbor zaseda menjavače v obeh državah.

Rumunski kralj pri Führer-ju.

Na povratku iz Anglije je rumunski kralj Karol s prestolonaslednikom Mihaelom posetil Pariz in nato dospel v Obersalzberg, kjer ga je sprejel kancler Hitler ob navzočnosti zunanjega ministra Ribbentrop-a. Obisk je bil zasebnega značaja. Kancler je priredil kosilo na čast rumunskemu vladarju. Razgovorov in kosila se je udeležil tudi zunanji minister Ribbentrop.

Jugoslovanski knez-namestnik se je mudil v Londonu. Angleško časopisje ga je toplo pozdravilo in poudarjalo odlično vlogo, ki jo po zaslugi kneza-namestnika igra Jugoslavija v angleški zunanji in trgovinski politiki. Obe državi, tako je poudaril nek list, stremita za mirnim sožitjem med narodi, malimi in velikimi.

Ob dveletnici podpisa pogodbe med Nemčijo, Italijo in Japonsko so govorili po radiu zunanji ministri. Minister Ribbentrop je med drugim dejal, da je zveza Berlin—Rim—Tokio jamstvo za mir in napredek in da se boljševiška propaganda sedaj pojavlja v novih oblikah hujskanja proti avtoritarnim državam. Borba proti komunizmu pa ni naperjena proti nobenemu drugemu narodu.

Dokončni sporazum Nemčije in Čehoslovaške. 21. t. m. je bil podpisan sporazum o mejah Čehoslovaške z Nemčijo. Nemčija je po tem sporazumu vrnila Čehom okrog 40 vasi, zato pa je zasedla okrog 120 novih. Državi sta se sporazumeli glede plovbe po kanalu med reko Odro in Donavo. Čehoslovaška je nadalje dovolila, da zgradi Nemčija skozi češko ozemlje veliko avtomobilsko cesto, ki bo vezala mesto Breslau z Dunajem. Cesta bo nemška last in jo bo nadzirala nemška

policija. Vozila jo bodo uporabljala brez potnih listov. Cesta bo zgrajena do konca leta 1940.

Novi prezident Čehoslovaške bo po sporazumu Čehov, Slovakov in Ukrajincev predsednik vrhovnega upravnega sodišča dr. Emil Hacha. Narodno predstavništvo je sklicano za sredo 30. t. m. Predsednik osrednje vlade bo dr. Beran. Zunanji minister Chvalkovski se poda v Berlin radi jamstva za nove čehoslovaške meje. Medtem je Nemčija v Budimpešti in Varšavi sporočila, da je proti razdelitvi Podkarpatske Ukrajine in se bo zato vsaki novi spremembi čehoslovaških meja zoperstavila.

Med Nemčijo in Francijo so se vršili razgovori, katerih uspeh je skupna izjava, da bosta obe državi reševali svoje spore mirnim potom. Začetkom tedna se poda po poročilih listov v Pariz zunanji minister Ribbentrop h podpisu francosko-nemške izjave.

Angleška politika Chamberlain in Halifax sta se mudila minuli teden v Parizu ter se razgovarjala o poglobitvi sodelovanja Francije in Anglije. Razgovori so se tikali oboroževanja, odnosov s sosednjimi državami ter položaja v Španiji in na Daljnem vzhodu. V vseh vprašanjih je bil dosežen popoln sporazum.

To in ono. Sv. oče Pij XI. je koncem minulega tedna nenadno oslabil, a mu sedaj gre spet na bolje. — Belgijski kralj Leopold se je mudil na Nizozemskem in se razgovarjal s kraljico Viljmino o sodelovanju obeh držav. — Grški kralj Jurij je bil v Londonu in vodil politične razgovore. — V Boliviji so komunisti uprizorili upor, ki pa je bil takoj v začetku zadušen. — Med Nemčijo in Italijo je bil sklenjen kulturni sporaz-

Po njej smo dobili najlepšo nevesto,
V naši cerkvi svetega Andreja,
ki nam vedno novo srečo prireja,
je Hojž obljubil nevesti večno ljubezen —
saj je tako veren, priden in — trezen.
Nikoli ne pozabita te ženitnine,
svojega življenja najlepše višine!
Vsi gosti so danes z Vama srčno veseli
in bojo Vama še lepe pesmi zapeli.
A jutri se začneta dnevni trud in delo,
pa vzemita vse za dolžnost in zabavo veselo.
Sveto pismo tako lepo nam pravi:
Delavca pridnega med kralje postavi!
Če pa pridejo tudi križi in težave,
vržita jih v valove naše Drave.
Naša Brda pozna le dneve vesele,
saj je najlepši kraj koroške dežele!

Malo kramljanja o imenu „Aichholzer“. Kar celo vrsto Aichholzerjev poznamo. V Ločah so, v logaveški in šentiljski fari in najbrže tudi kod po Podjuni. Odkod to tako nemško ime? Na Brdu ob Baškem jezeru se pri Hojžu tudi pišejo Aichholcer, Hojovce, Hoje in Hojo pa imamo še drugod. Hojževu posestvo je bilo nekoč največje na Brdu, imelo je veliko gozda in seveda tudi mnogo — hovja. Zato so kmetijo nazvali pri Hojžu in ljudem rekali Hojžovci. Iz Hoja in Hojža je nastal v zapisih grajskih vaptov ali „ferbezarjev“ najbrže nemški Aich, iz „ovca“ ali „olca“ pa „Holzer“, torej Aichholzer. Tako bi se torej iz brškega Hojžovca dalo razlagati ime Aichholzerjev. — Končno besedo prepustimo seve večim jezikoslovcem.

Ferlach — Borovlje. Tudi boroveljski potok je pri zadnjem hudournju močno narasel, vendar tako hudih razdejanj ni bilo zaznamovati, kot na Bajtišah. Posestniku Maj — Pravhu je odneslo nekaj zemljišča, ki meji na potok. Pretirana pa so poročila nekaterih nemških časnikov. Šola v Borovljah ni bila pod vodo, kar je sploh nemogoče, ker stoji na robu. Dotična poročila bi se imela nanašati le na šolo in orožniško postajo na Bajtišah, kjer je voda tekla res že čisto blizu. — Med šolsko mladino se je zopet pojavilo nekaj slučajev škrlatinke.

Waidisch — Bajtiše pri Borovljah. Take nesreče, kot je zadela naš kraj in okolico minuli teden, pač ne pomnijo stari ljudje. Po več kot dva meseca trajajočem suhem vremenu je po viharu noči začelo dne 22. nov. deževati s tako silo, da so v najkrajšem času narasli potoki izpod Košute v prave hudournike. V veliko krajih se je celi potok pravcato prevrgel, izpral in odnesel vse seboj. Že na Srednjem Kotu je pretilo našemu daleč znanemu prijaznemu trgovcu in gostilničarju Janezu Maliju, da pride do najhujšega. Most na južni strani je voda podrla, da se je tako ves potok z največjo silo usmeril na Malijevo hišo, katero je že začelo na voglu podirati in odneslo je tudi več kot polovico vrta pred hišo. Pri taboru na zgornjih Bajtišah je naneslo toliko hlodov in dreves, da je voda vdrla čez močan jez na cesto. Ta cesta, ki je bila šele pred kratkim lepo popravljena, izgleda danes kot prepad kakega hudournika in je vsak promet nemogoč. Odnoslo je večino mostov, pri logarju Moderebner je podpralo in odneslo pred hišo stoječi hlev, četudi je bil zidan. Nekaj čez drugo uro popoldne se je oglasila sirena tovarne v Borovljah, da je treba nujne pomoči. Takoj se je odpeljal oddelek požarne brambice iz Borovelj in ko dospe z avtom ravno pred most pod Toninam, je v istem trenutku odneslo tudi ta most, ki je bil zgrajen šele pred par leti, tako da je bila vsa pomoč nemogoča. Velika nevarnost je pretila tudi elektrarni v Grabnu, kajti medtem je nastala noč in voda je razdirala naprej. Že leta 1934 je ta potok tako narastel, da je odneslo vse mostove, toda tokrat je bilo še veliko hujše. S skrbjo gledajo naši gorski kmetje v bodoče dneve, kajti zima je pred durmi in ni gotovo, če bo vreme dopustilo, da bi se ta pot vsaj za najnujnejše popravila, da bi mogli spraviti les in drva iz krajev, kamor je z vozom v letnem času nemogoče dospeti.

Zell — Sele. (Razno.) V sredo 16. nov. popoldne je nenadoma izbruhnil ogenj v leseni hiši Dominika Mak-a na Šajdi in jo upepelil do tal. Doma sta bila samo mala otroka, ki sta še pravočasno zbežala. Kmalu je prihitelo gasiti dosti ljudi in se je posrečilo obvarovati leseni hlev tik hiše. Za ubogega lastnika pomeni požar težek udarec, ker ni bil zavarovan, vendar upa, da bo mogel s pomočjo darežljivih sosedov vigrati na pogorišču postaviti nov dom. — Star pregovor pa pravi, da je voda še hujši od ognja. To se je izkazalo 6 dni navrh. V torek 22. nov. so v deževju narasli hudourniki zadivjali in se razlili z blatom, kamenjem in lesovjem navzdol in mnogokje povzročili občutno škodo. Cesto v grabnu je visoko zasulo, na Zvrh. Kotu je divjala Ribnica, se pred Malejevo gostilno razlila po cesti in že skoro začela izpodjedati hišo. Pri Luznarju je razdejala cesto hujše kot spomladi 1934 in na Bajtišah odnesla 2

mostova. Kaj bi še le bilo, če bi deževje trajalo še dalje! — Že nekaj let sem je bila vsled večjega števila otrok naša dvorazrednica razširjena v tri-razrednico. Pouk se je v dveh šolskih sobah vršil tako, da je vsak razred po dveh dneh pouka imel dan prost. Šolska oblast zdaj s tem načinom ni bila več zadovoljna, zato je šolski svet začasno najel za šolsko sobo 2. razreda dvorano v Cerkvenem domu. V času, ko ni pouka, torej posebno v nedeljah, pa dvorana še vedno služi svojim namenom. — Nenadoma je umrl na otrpenju srca pastir Gornikov Urh, 16. nov. pa mu je sledil Miha Užnik, p. d. Zebard, blag in obče spoštovan cerkveni ključar. N. p. v m.! — Fantje se pa bojijo davka na samce, zato vodijo svoje izvoljenke v Celovec in nato pred oltar. Tako se je Urban Perč dal zvezati s Pavlo Ogris, Andrej Hribernik na Šajdi pa je istotam našel nevesto Uršulo Pegrin, Plajberžan Matevž Lausegger se je pa v Selah že tako udomačil, da se je poročil s Hirsovo Betijo civilno in cerkveno kar v Celovcu. Vsem parom: bilo srečno!

Motorno kolo Beljačana Koller-ja je 20. t. m. podrlo na tla delavca Taschwer-ja z Vetrovega. Taschwer ga je imel „pod kapo“, pa je vozilo spregledal. Poškodovana sta oba z motorjem vred, delavec pa bo najbrže vrhutega še kaznovan, ker je v svoji pijanosti ogrožal drugega življenje.

Avto se je zvrnil v jarek. Dne 22. t. m. je vozil tovorni avto Marka Korak skozi Bekštanj. Pri tovarni testenin se je nenadno udrila zemlja, voz se zvrne, vozač pravočasno odskoči, pri zadnjih kolesih pa poči os. Korak ima škode 500 mark.

† **Ferdo Pečnik.** V Guštanju je umrl 76letni nadučitelj v p. Ferdo Pečnik. Rodom je bil iz Podgorja v Rožu. Oče ga je izprva nameraval izučiti v kovača, že kot pomočnik pa se je mladi Nande odločil za učiteljski poklic. Služboval je v Borovljah in v drugih slovenskih koroških krajih. Po 41letnem službovanju je stopil v pokoj. Prihodnje leto bi bil praznoval svojo zlato poroko, a se je zaman veselil. Pogreba se je poleg učiteljev in prijateljev udeležila tudi šola. Mladinski zbor je rajnemu na domu odpel ljubko „Kje so moje rožice“, moški zbor pa se je poslovil s pesmijo „Slovo“. Večni mu mir!

Morilci Martina Borovnika pred sodiščem. Kakor se nam poroča, se je vršila pretekli mesec pred bjelovarskim sodiščem na Hrvatskem obravnava proti zločinski tolpi Toma Kosaka. Obtoženi imajo na vesti 37 hudih zločinov, med temi tudi roparski napad in umor puškarja Martina Borovnik, ki je doma iz Borovelj. Borovnik je bil 16. maja 1937 umorjen v hiši logarja Petrasa v Okolinah. Četudi so dobili pri enem zločincu umorjenega puško, razbojniki odločno tajijo udeležbo pri napadu. Zaslišani logar je pripovedoval, kako sta po končanem lovu pokojni Borovnik in svetnik Ilič prišla v njegovo postojanko in pri njem večerjela. Po večerji so vsi sedeli v kuhinji ter se razgovarjali o razbojnikih, ki se pojavljajo v okolici. Borovnik je menil, da bi rad poznal človeka, ki bi mogel njemu iztrgati orožje. Baš ko so se o tem razgovarjali, so se odprla kuhinjska vrata in pojavil se je zakrinkan človek z revolverjem v roki ter zaklical: Roke kvišku! Za njim je stalo še precej oboroženih ljudi. Borovnik, ki je bil najbližje vrat, se je postavil v bran in zgrabil prvega razbojnika. V tem hipu so počili strelji, vgasnila je luč in pri tem bil ubit Borovnik, logar Petras hudo ranjen, le Ilič je ostal nepoškodovan. Logar je prepričan, da je eden izmed napadalcev med obtoženimi. To sodi po njegovi postavi. Drugače pa napadalcev ne more spoznati, ker se je ves napad tako naglo izvršil. Gospod svetnik Ilič izpove, da se je med napadom v temi skril med mizo in šivalnim strojem ter se delal kot bi bil mrtev. Eden od napadalcev mu je svetil z žepno električno svetilko po žepih ter pobral orožje. Pozna večino obtoženih, tudi glavnega obtoženega Kosaka, ker je služboval nekdanj v tistem kraju. Logarjeva žena je pripovedovala, da je videla kako je eden napadalcev zabodel nesrečnemu Borovniku velik nož v hrbet. Obravnava je trajala preko 14 dni in zaslišanih je bilo več kot 70 prič. Glavni obtoženec je bil obsojen na 8 let ječe, ostali vsi manj, ker se v največ slučajih ni moglo zanesljivo dokazati, kateri razbojniki so bili pri tem ali onem napadu vdeleženi.

Dobi se v knjigarni NS-Gauverlag, Klagenfurt, Bismarckring 13

Drobiž. V Labotnici je utonil 67letni delavec Ignac Rass. — V Činovičah ob Zili si je pri rezanju krme poškodoval roko 17letni Janez Pečnik. — Pri kraju Winklern (Voglič) na Zg. Koroškem je treščilo na tla italijansko prometno letalo. Pilot in štirje potniki so našli smrt. — Dne 1. novembra so našli v Avstriji 654.991 javljenih radio-aparatur. — V Št. Štefanu na Zili se je ponesrečila neka 24letna deklica. Padla je v skednju z odra in se ubila. — K naborom sta klicana letnika 1913 in 1919. — Pogorel je mali dom družine Samonig v Škofičah. — V Grebinju je bila ustanovljena nemška kmečka šola, ki naj izvežba mlade posestnike v smislu narodnega socializma in njegovih načel o kmetijskem stanu. — Razpisano je delo pri gradnji glavne šole v Vrbi. — V Celovcu je bival poštni minister dr. Ohnesorge.

Naša prosveta

Wiara Ojców naszych jest wiara naszych dzieci.

(Vera naših očetov je vera naše dece.)

O Poljaki v Veliki Nemčiji.

Vzdolž poljsko-nemške državne meje živijo na ozemlju Velike Nemčije Poljaki. Preprost narod so, največ jih je kmetov in delavcev. Za seboj imajo trdo borbo za gospodarski in narodni obstoj, borbo, ki gre stoletja nazaj in ji je težko najti primere v zgodovini. Gosto in enotno poseljeni so v predelih Gornje Šlezije, bolj razredčeni v tako zvani obmejni marki in Zahodni Prusiji, največ pa jih je v mazurski pokrajini Vzhodne Pruske. Po govorici jih naštejejo domala milijon in pol, dočim jih zadnje uradno štetje, ki je beležilo samo izjavo k narodni pripadnosti, navaja le nekaj nad stotisoč.

Neverjetno vztrajni so Poljaki pri delu za ohranitev svoje materne besede in narodne zavesti. „Pomagajmo si sami!“, je njihovo načelo in iz tega načela so si ustvarili svoje kulturne, šolske in gospodarske organizacije. Kot pri nas obstajajo tudi pri Poljaki na severozahodu naše države izobraževalna društva, v katerih se družijo poljska mladina in v njih nastopa v igrah, s pesmimi, tečaji in še v športu. Svoje prosvetno delo so si uredili tako, da posvečajo vsak mesec posebni panogi narodnega življenja. Tako se v enem mesecu govori in piše pretežno o poljskem listu in knjigi, v drugem se bavijo z zadrugištvom, potem spet s petjem, s svojimi narodnimi organizacijami itd. Izdajajo sedem dnevnikov, več tednikov oz. mesečnikov, med slednjimi sta dva priročna in lepo ilustrirana mladinska lista „Mladi Poljak“. Sploh je skrb Poljakov v Nemčiji osredotočena na mladino in v tej svoji skrbi so nam lahko najlepši vzgled.

Poljska mladina se uči svojo materno govorico najprej v družini. Poljska mati in poljski oče obdajata svoje male z veliko ljubeznijo in jih vzgajata v veri svojih prednikov. Vera naših očetov je vera naše dece, je njuna vzgojna parola. V družini se otroci privadijo na lepo, čisto govorico. Redki so stariši, ki bi se sramovali svoje materinščine in jo blatili pred svojimi lastnimi otroci. Poljščine v pisavi in tiskani besedi se mladi Poljaki učijo v zasebnih šolah ali tečajih. Kakor pri nas, tako je tudi med šoliodrastlo poljsko mladino dovolj idealnih fantov in deklet, ki se posvetijo vzgoji svojih malih bratcev in sester. Učijo jih poljsko pisati in brati, izposojajo jim mladinske knjige, prireajo z njimi izlete, zabavajo jih z lutkovnimi igrkami, v roke jim dajejo našim tamburicam podobne instrumente in z njimi prepevajo narodne poljske pesmi. Malim Poljakom se iskrijo oči, ko čujejo iz ust starejših bratov in sester besede o svojem maternem narodu, o poljski reki Visli in o mestu Krakovu, zibelki poljske kulture. Čudijo se, da jih je toliko, ko jim učitelji pripovedujejo, da živijo njihovi rojaki na pruski in šlezki zemlji, v Kašubiji, Westfaliji in še marsikod drugod. Potem zapojejo v zboru svojo pesem:

Nad mojo malo zibelko
se je mamica sklonila,
govoriti in moliti poljsko
me je vsikdar učila:

„Oče naš“ in „Mati zdrava“
in „vero apostolsko“,
da bom do svoje smrti
ljubil mater poljsko.

Narodna organizacija poljske manjšine je „Zveza Poljakov v Nemčiji“. V njej so združene kulturne, gospodarske in zadrugične organizacije. Njen delokrog sliči v marsičem področju naše „Slovenske prosvetne zveze“. Na vsakoletnih kongresih in še ob drugih prilikah stopa pred svoj narod in mu naroča, naj ohrani zvestobo lepi poljski besedi, pred državno oblastjo pa oprta na jasne narodno-politične izjave voditeljev

Velike Nemčije tolmači težnje poljske narodne družine. Tako se glasi njenih 5 narodnih zapovedi, izdanih o priliki berlinskega kongresa dne 6. marca 1938: Poljaki smo! — Vera naših očetov je vera naše dece! — Poljak je Poljaku brat! — Poljak bo vsikdar služil svojemu narodu! — Poljska je naša mati, a matere ne smemo sovražiti!

Schiefling — Škofiče. Gospodinjski tečaj S. P. Z. se vrši v času od 2. januarja do 6. februarja p. leta. Prijavljene tečajnice naj so nanj opozorjene.

Glainach — Glinje. Dunajski drž. komisar za društva, organizacije in zveze je z odlokom z dne 13. t. m. razpustil „Slovensko čitalnico v Glinjah“ in zasegel njeno premoženje. Slovenska prosvetna zveza je proti razpustu protestirala in se nadeja rešitve v doglednem času. Rešitev bomo priobčili.

St. Jakob i. R. — St. Jakob v Rožu. Dež. šolski svet je nadučitelju Janggu iz Beljaka poveril nalogo, da nadzoruje gospodinjski tečaj in sirotišnico šolskih sester v St. Petru in da ima vpogled v notranje poslovanje zavoda.

St. Michael — Šmihel pri Pliberku. V nedeljo 4. decembra priredi naše društvo ob 3. uri v Šerčerjevi dvorani igrico „Kaznovana nečimernost“. Po igri nastopi Miklavž in bo obdaroval staro in mlado.

Društvene prireditve. V nedeljo 4. decembra ob pol 3. uri pop. je gospodarski sestanek društva „Jepa“ v Ločah nad Baškim jezerom. — V nedeljo 11. decembra priredi „Dobrač“ na Brnci pri Prangarju z Zmotičah Miklavžev večer z deklamacijami, petjem, igrico in nastopom sv. Miklavža. Vstop je prost, začetek ob pol 3. uri pop. — V nedeljo 11. decembra je ob 2. uri pop. občni zbor prosvetnega društva v Rožeku. Člani in prijatelji slovenske prosvete se zberejo pri Rutarju v Dolinčicah. Poleg običajnih točk še govor in nastop mladih tamburašev.

Gospodarski vestnik

Panjeva pesem po zimi. Odprti, živalni panj v poletju je čebelarju kakor odprta knjiga. Na prihajajočih in odhajajočih muhah takoj vidi, kako stoji s panjem. Pozimi je opazovanje čebel težje. Navezan je čebelar samo na panjevo „pesem“. Tiho pojoči panj je zadovoljen in oskrbljen z vsem potrebnim. Brenčeči panj nakazuje motnjo, bodisi da mu manjka vode ali pa ga nadleguje kaka žival. Kadar panj tuli, mu je bržkone poginila ali izginila matica. Kadar panj molči, je ali mrtev ali pa si je privoščil mir, katerega ob prvem, lahkem sunku z jeznim brenčanjem prekine. Za panjevo pesem je treba dobrega posluha in že imajo nekateri čebelarji pravcate slušalke iz pločevine in lesa, da zamorejo dobro slišati in razsoditi „melodijo“ svojih muh. Nekateri čebelarji si pozimi pomagajo tudi s kartonom, ki so ga že v jeseni položili na panjevo dno. Pozimi potegnejo karton iz panja. Če je pokrit s čebelnimi trupelci, katerim so odgriznjene glave, vedo, da se s panjem bavi požrešna miš. Ako se nahajajo na papirju sladkorni kristali, je to znak, da se čebele mučijo z otrpjenjo strdjo. Oblaten karton dokazuje grižo, moker karton pravi, da ostaja panjeva vlaga v notranjosti, če pa je na njem nalepljen sirup, se kisa čebelna krma v satovju. V glavnem se umni čebelar drži načela, da mora panj pozimi ostati kolikor mogoče v miru, pri tem pa svoje muhe z navedenimi preprostimi sredstvi oskrbuje in nadzoruje.

Živinsko peso in repo pokladajo nekateri živinorejci živalim celo, nesesečljano. Najprej dajejo velike komade, ko se živina privadi, dobi tudi manjše. Le repo v velikosti gosjega jajca razrežejo. Živali celo repo strastno žro, nakar dobijo običajno za dan ali dva zobobol. Čim bolečina poneha, se vrne tek in veselje je gledati, s kako slastjo požirajo sočno krmo. Svetuje se, da dobi govedo prvi dan največ en ali dva komada repe oz. pese in nato postopoma več. Tako odpade vsako drugo delo ter se prištedi dragoceni čas.

Se vedno po nepotrebnem kuhamo koruzni ali žitni zdrob, s katerim pitamo prašiče. Vedeti moramo, naj se zdrav kožuzni ali žitni zdrob ne kuha. Le pokvarjeno (plesnivo ali od trde sneti zaraženo) zrno se mora prekuhati. Nasprotno pa krompir vedno kuhamo ali parimo. Prekuhamo hrano pokladamo vedno hlajeno. Če dajemo svinjam suho hrano, moramo skrbeti tudi za pijačo. Dajemo jim sveže in hladne vode, kolikor hočejo. Najboljši čas za napajanje je eno ali dve uri po krmljenju. Lahko pa dajemo vodo tudi skupno z zdrobom.

Kravam, ki nočejo teliti, naj dajemo kvas, sve-tujejo izkušeni živinorejci. Najprej jim damo pol kg in po dveh urah še drugo polovico kilograma. Uspeh je viden po enem ali dveh dneh. Seve je uspeh odvisen od vzroka zalovosti. Zato dostavljajo strokovnjaki, naj se pri kravah, ki nočejo teliti, to preprosto sredstvo vsaj poizkusi. Sredstva za vse slučaje goveje zalovosti pa seveda ni.

Pazimo na žaklje! Z d. R. Žakljeva prihaja iz inozemstva in je zato dragoceno blago. Novi žaklji so postali že nekam redki. Zato ravna razsoden kmet previdno s tem svojim premoženjem. Ne pušča jih na prostem v dežju in snegu, tudi jih ne uporablja za mnoge druge potrebe, katerim naj bi žaklji ne služili, strgane vreče pa daje gospodinji, da jih pravočasno popravi. Vreče naj ostanejo vreče, dokler le mogoče, bo gospodar sebi in svojim v družini vedno spet zabičeval.

Beljaške tržne cene. Čajno maslo 3.07, mehki sir 0.66, kokoši 2.00, deljene 2.20—2.30, goveje meso (prednje) 1.60—1.73, zadnje 1.86—2.00, svinjska pleča 2.00, jajca (po teži) 9.25—13 pfenigov.

Zanimivosti

Drugi narodi, drugi običaji.

„Ljudi najboljše oceniš po tem, kako se vedejo pri jedi,“ pravi učenjak-raziskovalec. In res je, da je razlikovanje narodov po barvi njihove polti, obleki ali govorici razmerno šepavo. Bolj se narodi medsebojno razlikujejo po brezštevilnih običajih in navadah. Morda najzanimivejše je opazovanje, kako se razni narodi vedejo pri jedi. O tem v našem odstavku.

Na Daljnem vzhodu žive Kitajci in Japonci. Kitajci ne poznajo pri jedi ne žlic in vilic, marveč uporabljajo jedilne paličice iz slonovine, kosti ali bambusa. Z njimi so tako spretni, da nosijo v usta celo posamezna riževa zrna. Najbolj gre Kitajcem v slast oslovo, pasje in jezevo meso. Za priboljšek so jim lastavičja gnezda, medvedove tace, mlado srnino rogovje in jajca. Krompirja ne poznajo. Pijejo pa vino, proseno žganje in čaj, pri čemer si strežejo v skodelicah, ki niso večje od orehovih lupin. Japonci so že bolj civilizirani in dajo mnogo na razne ceremonije med jedjo. Na skrajnem zahodu živijo Meksikanci. Za pribor jim služijo tenko narezani kruhi, jedo brez mize na tleh, pri čemer močje počepnejo na pete, žene pa sede na podvrženih nogah. Pri afriških črnih velja jed za nekaj verski obred. Pri nekaterih plemenih je vsak zase. Jedila polagajo na zelene liste, prsti pa jim nadomeščajo žlico in vilice. Mohamedanci začnejo pri jedi s soljo in končajo z jesihom. Za prave umetnike pri jedi veljajo Indijci. Z rokami zgnetejo iz riža ali mesa male kepice in jih mečejo v usta. Kadar pijejo, se ne dotaknejo posod, marveč vlivajo pijačo v široko odprta usta. V notranjosti Azije so spet plemena, pri katerih je jed nečasten posel. Pri jedi si medsebojno kažejo hrbte, nekateri izginejo s svojo jedjo pod kak grm, ker jih je sram jesti pred drugimi ljudmi.

Nas Evropejce smatrajo druga plemena za barbare, če vidijo, kako se pri jedi obnašamo. Njihov želodec ne prenese naših začimb in drugih kuhinjskih umetnosti, naš jedilni pribor pa se jim zdi neokoren in neroden. Zato se zelo neradi privadijo evropskim običajem.

Zakaj se rabi hren? V nekem nemškem strokovnem listu beremo zanimivost, da je hren izborna sredstvo proti napenjanju ter drugim prebavnim in želodčnim težočam goveje živine. Hren se zdrobi in pripravi s klajo v kroglice v velikosti golobjega jajčka. Odrastlemu govedu dajemo 7 do 9 takih kroglic, teletom polovico kroglic. Nekateri živali požro hren same, drugim ga dajemo s pomočjo še druge osebe.

Blatno obleko snajimo na ta način: Najprej se mora blato posušiti, nato ga izmencamo in temeljito izkrtamo, nakar vzamemo krompir, ga prerežemo čez polvico in z njim pomagamo madež. Madež izgine in blago ostane snažno.

Zažgal srečko, ki je zadela milijon. Nedavno sta sedela dva prijatelja Francoza pred radioaparatom. Čakala sta objave loterijskih dobitkov, ker je bil eden obeh v posesti srečke. Pa se začne tovariš norčevati iz prijatelja, ki tako željno čaka — milijona, katerega nikdar ne bo zadel. Kmalu ga je s svojim norčevanjem pripravil tako daleč, da je raztrgal srečko na male koščke, jih sežgal in se pomiril. Kar se oglašalo radio-napovedovalec in navajalo loterijske številke, ki so zadele. Kot prvo navede — njegovo, ki je zadela pravi milijon frankov. Mož bi bil od jeze nad prijateljem in nad seboj kmalu skočil iz kože, so pripomnili francoski listi.

Psi kot tihotapci. Na kaj vse pridejo zviti tihotapci! Italijanski cariniki se opažali, da vodijo predvsem židovski potniki radi pse s seboj. Medtem ko moža potnika cariniki zaslišujejo, zdrkne pes preko meje in počaka svojega gospodarja streljaj daleč v Italiji. Zadeva s psimi se je zdela carinikom sumljiva in ko so po daljšem trudu ujeli takega pasjega ubežnika, so našli okoli vratu pritrjene male zavoje denarja. Pa to odkritje carinikom ni še nič koristilo. Kajti psi, ki so prišli s svojimi gospodarji na mejo v naslednjih dneh, so bili sila bojazljivi in so prekoricali mejo v divjih skokih. Še puška ni carinikom prav nič pomagala. Iz zaslišavanj je bilo posneti, da se nekje vodijo pravcati tečaji za pse-tihotapce, katere židje posebno drago plačujejo.

Ali bi jo hotel za ženo? V Ameriki živi dekle, ki bi bila ljubka in čedna nevesta. A njen sloves, ki se širi po svetu naokrog, ne izhaja toliko iz lepote kot iz njene nenavadne moči. Dekle je tako močno, da z golo pestjo zabija žebelje v dva centimetra debelo desko, z zobmi pregrizne žebelj in dvigne s tal šest ljudi dobre mere. Po svoji moči se torej lahko meri s povprečnim moškim, po kratki rokoborbi bi ga položila na tla. Njen naslov je: Jožefa Tenil.

Odkdaj pijemo pivo? Že rimski zgodovinar Tacitus je zapisal, da so Germani posebno ljubili pijačo, zvarjeno iz ječmena. Egipčanski hieroglifi spet dokazujejo, da so pili pivo že faraoni pred davnimi tisočletji. Stari Egipčani so imeli celo že pravcate pivovarne. Tudi Kelti, predniki na naši zemlji, so poznali pivo, prirejeno iz ječmena, in najbrže so okusno pijačo poznali tudi že stari Slovani. Od 4. stoletja naprej se v Evropi pride-luje tudi hmelj in sicer ga je vpeljala svetnica Hildegarda, opatinja samostana Rupertsberg pri Bingenu. V srednjem veku so se bavili s pivovarstvom posebno samostani. Tridesetletna vojna je podrla starodavno tradicijo, med nižjim ljudstvom se je udomačilo žganje, gospoda je kmalu začela segati po čaju, kavi in čokoladi. Ko je država iskala novih dohodkov, se je spomnila tudi pivovarništva in kmalu je pivo spet polnilo žejne želodce in prazne državne blagajne. Danes pa predstavljajo pivovarniški karteli gospodarsko moč, ki jo je skoraj nemogoče izpodrinuti.

Plinska vojna pred 2000 leti. Že Špartanci so se borili s pomočjo škodljivega plina, pripoveduje zgodovinar Tukidid. Votla debela so napolnili s smolo, žveplom in gorečim ogljem. Od silnega smrada, ki se je širil daleč naokrog, so se sovražne čete v divjem begu razkropile in so jih Špartanci zlahka potolkli. Kitajci so napolnjevali lonce z žveplom in arzenikom in jih postavljali tako, da je smrad šel v smeri vetra proti sovražniku. Leta 1557. je Nemec Wulf pripravil arzenov plin, kemik Glauber pa je skušal spo-jiti solno kislino in terpentini. — Torej: nič no-vega se ne zgodi na svetu.

Kače stražijo starodavno svetišče. Na otoku Ceylonu so nedavno odkrili svetišče, staro 1000 let. Pot do njega so jim pokazale stare listine, ki so še omenjale, da stražijo svetišče milijoni strupenih kač. Menihi, ki so svetišče iskali, so bili oblečeni v močno usnjeno obleko. Sredi ceylonskega pragozda so odkrili kupolo, okoli nje pa našli cele kupe kač, ki so divje sikale nad usiljivci. Plezalci so se ugnezdili naravnost v naročju Buddhovega kipa in branili svojega „boga“ z vsemi močmi. Treba je bilo pravega boja med ljudmi in kačami, da je tempel postal dostopen. Svetišče samo je bilo čudovito ohranjeno.

Kateri je močnejši, slon ali tiger? Nek Anglež je potoval po Vzhodni Afriki in bil slučajno priča divjega dvoboja, katerega opisuje takole: Zasedovali smo krdele slonov in se jim končno približali na strel. Nenadno skoči na hrbet mladega slona rumena mačka, slon zarjove od strahu, a tiger krvoločno zasadi svoje zobe v slonovo meso. Slon skuša zgrabiti veliko mačko z rilcem, a tigrova šapa ga spretno hitro odbija. Začne se valjati po tleh, tiger skoči v stran, čaka, da slon spet vstane, in se vnovič kakor strela požene nanj. Slon se pri tej strašni igri počasi približa bližnji reki in ko se tiger spet znajde na slonovem hrbtu, se žival vrže v vodo, pri skoku spretno ulovi tigra z rilcem in ga tišči v vodi dotlej, da se potopi. Ponosno odplava slon kot zmaga-lec na drugi breg in izgine v gozdu.

Štokljlo bi rad videl. Oče malemu Jošku: „Jože, štokljla ti je danes prinesla malega bratca!“ — Jožek: Ata, daj no, pokaži mi štokljlo!“

Meh za smeh.

Velemesto. Mlada meščanka-nevesta si je za poročno darilo želela kravo in domače mleko. Z možem sta šla na kmete kupovat kravo. Kupčija je bila skoraj sklenjena, nakar vpraša nevesta kmeta, koliko ima krava mleka. Kmet pove, da osem do deset litrov. Nevesta zašepeče ženinu: „Saj toliko mleka ne bova porabila. Pa kupiva rajši telička!“